

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 2

Суми
Сумський державний університет
2020

комерційну або банківську таємницю та розголошення комерційної або банківської таємниці тягнуть за собою притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Таким чином, банківська таємниця є конфіденційною інформацією, правовий режим якої регулюється спеціальними нормативно-правовими актами, має визначений порядок доступу та використання, а також відповідальність за його порушення. Доступ до банківської таємниці може виникнути тільки тоді, коли виконаний ряд умов: запитувана інформація має саме безпосереднє і пряме відношення до здійснення функцій даного органу, запит подається тільки суб'єктом (посадовою особою), який має на це право та дотримані встановлені вимоги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст. 30.
2. Тімашов В. О. Правове регулювання банківської таємниці. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 130–134.
3. Ємельянов С. Л. Проблемні аспекти організаційно-правового захисту банківської таємниці в Україні. *Право і Безпека*. 2011. № 3. С. 194–199.

ОСНОВНІ ПРАВОВІ РЕЖИМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ

Орлов О. Л.

*Студент IV курсу ННІ права
Сумського державного університету
Науковий керівник: Думчиков М. О.
к. ю. н., асистент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

За час свого існування людиною створено настільки велику кількість інформаційних джерел, що згодом навколо них сформувалася окрема сфера суспільних відносин, пов'язаних з обігом таких джерел та інформації, яка в них міститься. Як і у всіх інших випадках, постала необхідність правової регламентації таких відносин. При цьому, оскільки інформаційне право залишається достатньо молодою галуззю права, пошук оптимальних варіантів регламентації продовжується і нині. Для розуміння підходів, які застосовуються при встановленні відповідних правових режимів, необхідно виходити, перш за все, з понять інформації, які застосовуються вітчизняним законодавцем.

На даний момент існує багато тлумачень поняття інформації, проте, безумовно, з

них головне значення належить офіційним, закріпленим у чинному законодавстві України, оскільки саме їх офіційність робить їх загальнообов'язковими, тобто такими, що створюють правові наслідки для учасників правовідносин.

Так, згідно з положеннями Цивільного кодексу України, інформацією визнаються будь-які відомості та дані, що можуть зберігатися на матеріальних носіях чи відображатися в електронному вигляді. Аналогічне поняття міститься у статті 1 профільного Закону України «Про інформацію» [1, ст. 200; 2, ст. 1].

В Законі України «Про телекомунікації» закріплено вже інше визначення, згідно з яким під інформацією слід розуміти відомості, які подаються будь-яким способом, у тому числі, у формі знаків, звуків та сигналів, а також рухомих та нерухомих зображень [3, ст. 1].

Більш детальним є поняття інформації, що наведене у Законі України «Про захист економічної конкуренції». Згідно з ним, під інформацією слід розуміти відомості будь-якого вигляду та форми, що зафіксовані на будь-яких носіях, включаючи книги, листування, помітки, ілюстрації (карти, органіграми, діаграми, схеми, малюнки та ін.), фотографії, голограми, відео-, кіно- та мікрофільми, звукозаписи, бази даних комп'ютерних систем та повне або часткове відтворення їх елементів, а також пояснення осіб та всі інші публічно оголошені чи документовані відомості [4, ст. 1].

Окрім понять інформації, у чинному законодавстві також закріплено її поділ на види. У якості основних критеріїв поділу використовують її зміст та режим доступу до неї. За змістом виділяють дев'ять основних видів інформації, а саме інформацію про фізичну особу, товар, роботу або послугу та правову, довідково-енциклопедичну, соціологічну, статистичну, екологічну, науково-технічну та податкову інформацію. За режимом доступу розрізняють відкриту інформацію, одним з головних підвидів якої виступає масова інформація, та інформацію з обмеженим доступом, яка ділиться на три підвиди, а саме на конфіденційну, таємну та службову [2, ст. ст. 10, 21; 5, ст. ст. 1, 6].

Зазначений поділ інформації на види, у свою чергу, обумовлює встановлення та застосування відповідних правових режимів регулювання правовідносин у сфері обігу інформації.

Одним з головних виступає режим права власності на інформацію, яке запроваджене у чинне законодавство з прийняттям Закону України «Про інформацію» у 1992 р. і діяло без обмежень до прийняття нової редакції Закону у 2011 р. Передбачаючи за своїм змістом право володіння, користування і розпорядження інформацією, такий режим фактично надає її власнику компетенцію, можливість та повноваження скеровувати обіг інформації у потрібному йому напрямку [1, ст. 317].

Іншим важливим правовим режимом, в рамках якого здійснюється регулювання правовідносин у сфері обігу інформації, є право інтелектуальної власності (включаючи авторське та суміжні права), яке становить повноцінний правовий інститут, що не залежить від права власності [1, ст. 419].

На сьогодні інститути права власності на інформацію та інтелектуальної власності залишаються основними конкурентами один одного. Головна різниця між ними полягає в тому, що об'єктом правового регулювання першого режиму виступає сама інформація, а другого – матеріальний результат фізичного процесу, спрямованого на взаємодію з інформацією, зміст якого полягає у діяльності з пізнання навколишнього світу, виготовлення інформаційного ресурсу, продукту, технології, бази даних і знань, геоінформаційної системи, засобу інформатизації, а також виконання інформаційної роботи або надання інформаційної послуги.

Прерогативою розглянутих правових режимів можна вважати право розпоряджатися інформацією, у тому числі шляхом обмеження доступу до неї. Безумовно, таке право покликане забезпечити, перш за все, реалізацію державної гарантії невтручання у приватне життя, закріпленої у статті 32 Конституції України та статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також реалізацію державної інформаційної політики, одним з основних напрямів якої є забезпечення охорони та захисту інформації. З іншого боку, держава намагається забезпечити виконання своїх зобов'язань у сфері державної безпеки та захисту прав, свобод і інтересів окремих фізичних і юридичних осіб [2, ст. 3].

Останнім з трьох основних правових режимів регулювання суспільних відносин у сфері обігу інформації виступає режим використання об'єктів права власності на інформацію та права інтелектуальної власності. За своєю сутністю даний інститут є майновим усіченим, тобто таким, що обмежується майновою сферою та містить лише одну з трьох правомочностей, притаманних класичному праву власності, а саме право використання, що не заважає йому залишатися достатньо затребуваним. Так, транскордонні платежі у вигляді роялті та ліцензійних платежів за використання інтелектуальної власності у 2014 р. оцінені Всесвітньою організацією торгівлі у 300 млрд. доларів США. Головною особливістю третього режиму, що якісно вирізняє його від інших двох, виступає можливість набуття передбаченого ним права використання без достатньої правової підстави, коли будь-яка особа вправі без згоди автора чи інших осіб вільно та безоплатно використати твір як цитату та ілюстрацію або доказ під час судового та адміністративного провадження [1, ст. ст. 424, 440, 444; 2, ст. 9; 6, ст.15; 7, с. 10].

Разом з тим аналіз чинного вітчизняного законодавства свідчить, що правове

регулювання суспільних відносин у сфері обігу інформації залишається далеким від досконалості.

Відверто суперечливим та нелогічним виглядає підхід, за допомогою якого втілено в життя перший з розглянутих правових режимів, адже, з філософської та етіологічної точки зору, інформація за своєю сутністю є виключно нематеріальним явищем, що характеризується двоїстою природою. З одного боку, воно є об'єктивною ознакою певної одиниці світу ідей, що, як відомо ще з античності, існує незалежно від світу речей, до якого належать всі живі істоти, у тому числі і людина, виникаючи, існуючи, змінюючись та зникаючи незалежно від нашої волі, а також є першопричиною відповідного явища зі світу речей. З іншого боку, інформація представляє собою лише об'єктивне свідчення та ознаку певного суб'єктивного (розумового або психологічного) процесу, який може існувати суто в уяві живих істот, зокрема людини, відображаючи їх внутрішні якості, та втіленням якого в реальних правовідносинах є певний фізичний процес, що об'єктивується у тій чи іншій їх діяльності з пізнання навколишнього світу, виготовлення продукту, виконання роботи чи надання послуги, призводячи до виникнення певного матеріального результату. Прикладом останнього є створення людиною інформаційного ресурсу, продукту, технології, бази даних і знань, геоінформаційної системи, засобу інформатизації, виконання інформаційної роботи або надання інформаційної послуги.

Зрозуміло, що, виходячи з законів логіки та філософії, які лежать в основі всього світоустрою, інформація як об'єктивна категорія насправді не може виступати об'єктом права власності, оскільки є ознакою ідей, що існують незалежно від наявності або відсутності самої людини, знаходячись поза її волею та не виступаючи результатом її діяльності. У зв'язку з цим правове регулювання у сфері інформаційних правовідносин може розповсюджувати свою дію лише на саму інтелектуальну діяльність людини, що проявляється у формі процесу зі створення інформаційного продукту, виконання інформаційної роботи або надання інформаційної послуги, та на матеріальний, інакше речовий, результат такої діяльності, яким виступає не інформація, що, як вказано вище, є ознакою світу ідей, які існують незалежно від світу речей та волі людини, а лише інформаційний продукт, робота або послуга. Тобто за цієї ситуації об'єктом правового регулювання таких правовідносин має виступати не сама інформація, а вказана інформаційна діяльність у формі інформаційної роботи або інформаційної послуги та її конкретний матеріальний, або речовий, результат у вигляді інформаційного продукту.

Іншим яскравим прикладом, що впливає з аналізу Законів «Про інформацію», «Про охорону навколишнього природного середовища» та «Про державну таємницю», виступає протиріччя, що міститься у вже розглянутім праві розпоряджання інформацією, у

тому числі шляхом обмеження доступу до неї. Так, з одного боку, не може бути обмежено доступ до інформації щодо стану довкілля, аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій, які вже сталися чи можуть статися, загрожуючи безпеці людей. При цьому чинне законодавство прямо забороняє віднесення таких відомостей до державної таємниці, особливо коли внаслідок цього звужується зміст і обсяг прав і свобод людини та громадянина, закріплених у Конституції, або завдається шкода здоров'ю і безпеці населення. З іншого боку, законодавець, вступаючи у логічне протиріччя із самим собою, прямо дозволяє обмеження доступу до такої інформації, якщо йдеться про місце розташування військових об'єктів. Нонсенс поглиблюється тим, що за порушення вказаних заборон, які за своїм змістом прямо виключають одна одну, оскільки відповідна інформація відноситься одразу до сфери екології та оборони, між якими за визначенням існує конфлікт інтересів, особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності за приховування чи перекручення відомостей щодо екологічного стану та захворюваності населення або за розголошення державної таємниці. Тобто у вказаних умовах особа може бути визнана винною, незалежно від своєї поведінки [2, ст. 13; 8, ст. 8; 9, ст. 9; 10, ст. ст. 238, 328].

Тому з урахуванням таких серйозних недоліків, що містяться у чинній законодавчій базі, характерною особливістю якої можна по праву визнати надмірне перенавантаження та наявність неузгоджених між собою колізійних актів, що є прямо протилежними за змістом та наслідками, вітчизняному законодавцю можна порадити зосередити свою увагу не на кількості та обсязі нормативно-правових актів, що ним видаються, а на їх якості та змісті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 22.03.2020).
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 21.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 22.03.2020).
3. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення: 22.03.2020).
4. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 22.03.2020).
5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Дата оновлення: 21.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 22.03.2020).

22.03.2020).

6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 22.03.2020).

7. Ахмедов Г. А., Войниканис Е. А. и др. Основные тенденции развития права интеллектуальной собственности в современном мире, в том числе новые объекты интеллектуальных прав и глобальная защита. Москва: РВК – Nevsky IP Law, 2017. 212 с.

8. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення: 22.03.2020).

9. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. Дата оновлення: 18.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 22.03.2020).

10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 22.03.2020).

ПРО ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ Е-УРЯДУВАННЯ

Шевцов Я. А.

Студент ІІ курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Миргород-Карпова В. В.

к. ю. н., викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Сьогодні українська держава знаходиться на етапі активного розвитку на шляху до європейської інтеграції. В усі сфери діяльності держави впроваджуються інноваційні принципи провідних держав світу, так питання електронного урядування в Україні стало одним з провідних напрямків реформ. Однак, не дивлячись на те, що вже протягом 10 років ведуть активні дії в цьому напрямку, вагомих досягнень наразі немає.

Про безуспішність цієї сфери свідчать результати досліджень ООН – United Nations E-government Survey стосовно розвитку електронного урядування, згідно з якими, Україна, у 2016 році посіла 62 місце серед 193 країн світу, а в 2018 відповідно до результатів останнього такого дослідження, Україна вжесунулась в рейтингу на 82 місце [3].

Не дивлячись на те, що Україна орієнтується на успіх європейських держав і